

Câteva observații asupra transmiterii *mortis causa* a unor patrimonii de afecțaiune

Considerations on the *mortis causa* transfer of certain special-purpose patrimonies

Prof. univ. dr. **Irina SFERDIAN***
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Drept

Abstract

This paper aims to emphasize the way in which the professional or economic purpose assets can be transferred upon the death of their owner and the importance of their taking over by those heirs who meet the conditions provided by law for the continuation of the activity. These special-purpose patrimonies are governed by the aim for which they have been created, which means that they can be detached from the patrimony of origin and can be attached to the patrimony of the heir who allows them to achieve that purpose. Throughout this process, the special-purpose patrimony is regarded as a unique intangible asset, a fiction allowing both its transfer and its protection from the specter of the discharge of remaining debts.

Keywords: *special-purpose patrimony; medical practice; heir; family doctor; discharge of remaining debts; economic assets.*

Rezumat

Articolul de față urmărește să sublinieze modul în care se pot transmite masele patrimoniale de afecțaiune profesională sau economică prin deces și importanța preluării lor de către acei moștenitori care îndeplinesc condițiile prevăzute de lege pentru continuarea activității. Aceste patrimonii de afecțaiune profesională sunt guvernate de scopul pentru care au fost create, astfel că se pot detașa de patrimoniul din care provin și se pot atașa patrimoniului acelu moștenitor care le permite să își realizeze acest scop. În tot acest proces, masa patrimonială de afecțaiune este privită ca un bun incorporal unic, ficțiune care îi permite transferul și o protejează de spectrul lichidării pasivului.

---

* irina.sferdian@e-uvt.ro.

Cuvinte-cheie: patrimoniu de afecțiune, praxis medical, moștenitor, medic de familie, lichidarea pasivului, patrimoniu de afecțiune economică.

1. Precizări prealabile

Teoria patrimoniului a fost gândită plecând de la ideea de personalitate juridică, de la aptitudinea persoanei de a fi subiect de drept civil. Aubry și Rau au afirmat că patrimoniul se deduce direct din personalitate sau, altfel spus, patrimoniul este o emanație a personalității și expresia forței juridice cu care se găsește investită o persoană. În expresia sa cea mai înaltă, patrimoniul este personalitatea însăși a omului, în raport cu obiectele exterioare.

Patrimoniul nu este un obiect exterior palpabil, ci o pură abstracție. Teoria personalistă a patrimoniului afirmă că nici persoana fizică, nici persoana juridică nu pot exista fără patrimoniu, după cum nici patrimoniul nu poate exista fără apartenența la persoană¹.

În dreptul roman, se remarcă o detașare conceptuală a patrimoniului de personalitatea individului, romanii fiind de acord că „prin bunuri nu se înțelege decât ceea ce rămâne după scăderea drepturilor altora”. Cum drepturile altora reprezintă, în patrimoniu, obligațiile proprii, romanii identificau patrimoniul prin prisma raportului dintre activ și pasiv, dar legate de persoană, de individ. În cazul moștenirilor deschise dar neacceptate încă, având în vedere că acceptarea moștenirii nu avea, la romani, un efect retroactiv, patrimoniul nu avea titular, astfel că s-a explicat că patrimoniul ar putea fi privit ca o „persoană morală care supraviețuiește defunctului și continua să fie subiect de drepturi și obligații”², sau ar trebui admisă ideea că personalitatea juridică supraviețuiește defunctului. Aceasta era o ficțiune juridică greu acceptabilă³, având în vedere că la moartea persoanei încetează capacitatea civilă a acesteia. Se poate cădea de acord însă cu ideea existenței unui titular, moștenitorul, ca subiect de drept încă necunoscut, dar care poate fi determinat.

Pentru autorii teoriei personaliste, persoana a devenit nu numai un concept abstract, ci și fundamentul mecanismului succesoral. Zachariae și, prin traducerea operei sale, Aubry și Rau, au considerat că moștenitorii nu sunt atât dobânditori, cât continuatori ai persoanei defunctului. Din moment ce nu există decât o succesiune, o singură universalitate, iar succesiunea se face persoanei, iar nu bunurilor, a apărut tentația de a identifica această universalitate cu persoana. Faptul că se succede la o universalitate unică prin intermediul subiectului ne poate determina să vedem în universalitate subiectul însuși⁴. Ceea ce

---

¹ A se vedea I. Sferdian, *Drept civil. Drepturile reale principale. Studiu aprofundat*, Editura Hamangiu, București, 2021, p. 5.

² A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, A. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Editura All, București, 1996, p. 524; I. Sferdian, *op. cit.*, p. 6, nota 2.

³ A se vedea I. C. Cătuneanu, *Curs elementar de drept roman*, ediția a II-a, Editura Cartea Românească, București, 1924, p. 515.

⁴ Dreptul roman, care a inventat noțiunea de universalitate (*universitas*), nu a furnizat și o teorie în legătură cu aceasta. *Universitates* erau grupări de persoane, dotate cu bunuri și datorii sau mase de bunuri și datorii – asociații. Această tehnică (mai des numită *corpora* decât *universitates*) producea același rezultat ca și personalitatea juridică, fără a recurge însă la acest concept. Lăsând la o parte personificarea, romanii medievali au construit și dezvoltat, înainte de toate, noțiunea de *universitas* (R. Gary, *Les notions d'universalité de fait et*

primește moștenitorul, potrivit autorilor teoriei personaliste, nu sunt bunurile, ci un cadru abstract de apropiere, inerent personalității defunctului. De aici ideea că patrimoniul cu care sunt investiți succesorii nu este o simplă juxtapunere de bunuri, ci subiectul de drept însuși⁵.

Unii autori au subliniat distincția pe care trebuie să o facem între patrimoniu și capacitatea civilă. Patrimoniul nu se confundă cu aptitudinea persoanei de a avea drepturi și obligații civile sau de a exercita aceste drepturi și de a-și asuma obligații prin încheierea de acte juridice, deci cu capacitatea civilă de folosință sau de exercițiu. Capacitatea juridică este doar modalitatea, mijlocul prin care patrimoniul își constituie și își modifică substanța. Patrimoniul este privit ca „rezultat al obiectivării personalității juridice prin intermediul capacității juridice în general, deci nu doar a capacității de drept civil, în sfera relațiilor patrimoniale”⁶.

Mai mult, în cazul persoanelor juridice, nu este exact să afirmăm că patrimoniul este o *emanație* a personalității, întrucât, în acest caz, personalitatea juridică nu se dobândește în absența patrimoniului. Patrimoniul este, în cazul persoanelor juridice, un *atribut* al personalității.

Patrimoniul este expresia persoanei în planul valorii pecuniare, prin drepturile pe care persoana le exercită sau prin obligațiile pe care și le asumă. Faptul că, în prezent, este recunoscută existența unor entități patrimoniale lipsite de personalitate juridică nu susține o teorie a patrimoniului în afara personalității juridice, ci a unor patrimonii formate din fracțiuni patrimoniale care aparțin unor titulari diferiți. De pildă, în doctrină, s-a discutat în ce măsură este posibilă recunoașterea unui patrimoniu autonom în cazul societății simple, căreia legea nu îi recunoaște personalitate juridică [art. 1.892 alin. (1) C. civ.]. S-a avut în vedere faptul că, în ceea ce privește regimul aporturilor, art. 1.883 C. civ. stipulează că „în cazul unei societăți fără personalitate juridică, aporturile devin coproprietatea asociațiilor, afară de cazul în care au convenit, în mod expres, că vor trece în folosința lor comună”. Concluzia ar fi aceea că nu putem vorbi de un patrimoniu distinct și unitar al societății civile fără personalitate juridică, ci de o modalitate a patrimoniului format din cotele-părți

---

d'universalité de droit, th. Bordeaux, Sirey, 1932). Ei au distins între *universitates personarum* (grupare de persoane) și *universitates rerum* (colecții de bunuri) și le-au clasificat pe acestea din urmă în universalități de drept și universalități de fapt. Ei au subliniat caracteristica lor comună de a exista independent de conținutul lor, indiferent de identitatea și variația elementelor componente. Altfel spus, au realizat un concept nou ce exprima ideea de ansamblu și l-au aplicat unor ipoteze multiple pe care dreptul roman nu le califică astfel, ca ereditate, turmă etc. Disocierea dintre ansamblu și conținut a fost conceptualizată în cazul universalităților de bunuri și în special în cel al universalităților de drept cu noțiunea de subrogație reală, care exprimă ideea că fiecare bun care intră în masa de bunuri se găsește în aceeași situație juridică ca cel căruia i-a luat locul prin intermediul unui schimb. Universalitatea de drept, care este multiplă în dreptul roman (dotă, peculiu, ereditate) și în vechiul drept (pluralitate de succesiuni), devine unică prin Codul lui Napoleon. Aceasta îi va permite în același timp să fie identificată subiectului și să fie rebotezată „patrimoniu” de către Aubry și Rau; a se vedea F. Zenati, *Mise en perspective...*, loc. cit., p. 666.

⁵ A se vedea I. Sferdian, *op. cit.*, p. 6. Inalienabilitatea patrimoniului este, la rândul său, justificată prin inalienabilitatea personalității. A se vedea F. Zenati, *Mise en perspective...*, loc. cit., p. 673 și urm.

⁶ A se vedea V. Stoica, *Dr. civil. Drepturile reale principale*, vol. 1, Editura Humanitas, București, 2004, p. 70.

aferente aporturilor asociațiilor, care vor fi considerate mase patrimoniale de afectățiune în patrimoniul fiecărui dintre aceștia⁷.

Ansamblul maselor de afectățiune ce aparțin unor patrimonii distincte, cu titulari diferiți, poate fi privit ca o modalitate de a exista a unui patrimoniu, ca un co-patrimoniu. Acesta nu este atribuit entității juridice nepatrimoniale, întrucât legea nu o permite, dar poate fi atașat acesteia pentru a-i permite desfășurarea activității. Indiferent că patrimoniul de afectățiune este reprezentat de o singură masă patrimonială, care are un singur titular, sau de un ansamblu de mase patrimoniale, care au titulari diferiți, acesta se justifică și există numai pentru realizarea scopului stabilit.

2. Rolul afectățiunii în crearea maselor patrimoniale

Teoria actuală a patrimoniului este sinteza celor două teorii, a patrimoniului personalitate și a patrimoniului de afectățiune. Admitem, astăzi, că patrimoniul este unic, doar că el este divizat în mase de bunuri cu afectățiune diferită și cu regim juridic distinct.

Teoria modernă a patrimoniului, îmbrățășată de Codul civil actual, afirmă unicitatea patrimoniului, legătura lui cu persoana și, mai ales, acceptă divizibilitatea patrimoniului. Patrimoniul este unic, dar nu unitar. Prin diviziune și afectățiune se creează mase patrimoniale, un fel de minipatrimonii, cu afectățiune concretă, specializată. Acestea există cât timp este prezentă afectățiunea în realizarea căreia s-au format. Spre deosebire de diviziune, în cazul afectățiunii este necesară manifestarea expresă de voință a afectării unor bunuri în vederea constituirii patrimoniului de afectățiune. Prin declarația de afectățiune, titularul patrimoniului grupează în masa patrimonială de afectățiune bunuri cărora le atribuie o destinație concretă, afectându-le unui anumit scop⁸.

Dispozițiile art. 31 alin. (3) C. civ. menționează ca patrimonii de afectățiune masele patrimoniale fiduciare, constituite potrivit dispozițiilor Titlului IV din Cartea a III-a, cele afectate exercitării unei profesii autorizate, precum și alte patrimonii determinate potrivit legii. Această ultimă precizare este esențială, deoarece limitează posibilitatea de constituire a unui patrimoniu de afectățiune. Acestea nu pot exista decât dacă sunt prevăzute de lege. O persoană nu poate crea exclusiv prin voință sa un asemenea patrimoniu. Voința individuală se conjugă cu voința legiuitorului în vederea nașterii patrimoniului de afectățiune⁹.

Fiecare masă de bunuri constituie, la rândul său, nu numai o entitate distinctă, conceptual, de patrimoniu, dar în același timp, detașată de elementele care o compun. Bunurile, ca obiect derivat al maselor de afectățiune, dobândesc o destinație concretă prin decizia exclusivă a titularului dreptului de proprietate asupra bunului. Chiar dacă afectățiunea presupune doar schimbarea modului de folosință a unui bun, acordul proprietarului va fi necesar ori de câte ori această modificare este decisă de titularul unui alt drept real sau de creanță.

---

⁷A se vedea V. Stoica, *op. cit.*, p. 79.

⁸A se vedea I. Sferdian, *op. cit.*, p. 22-27.

⁹*Ibidem*.

Masele patrimoniale, fiind fracțiuni de patrimoniu, sunt considerate, ele însele, universalități juridice. Așa se explică faptul că la nivelul fiecărei mase patrimoniale, separat, funcționează mecanismul subrogației reale cu titlu universal, că în structura fiecărei mase patrimoniale există atât un activ, cât și un pasiv, că fiecare masă patrimonială are atât elemente prezente, cât și viitoare, că nu se pot naște prin voința arbitrară a titularului lor, ci existența lor, *in specie*, are, întotdeauna, un temei legal. Masele patrimoniale nu pot lua naștere decât în virtutea unei afectațiuni recunoscute și reglementate¹⁰.

Cu toate acestea, masele patrimoniale, ca universalități juridice, diferă de patrimoniu prin aceea că sunt temporare și specializate. Dacă patrimoniul este permanent, existând în timp cât există persoana, nu putem recunoaște maselor patrimoniale decât o durată limitată, determinată de realizarea scopului pentru care au fost create¹¹. De aceea, masele patrimoniale de afectațiune au caracter temporar, durează atât cât durează scopul în realizarea căruia au fost create, pot fi cesionate în cazurile prevăzute de lege, își pot schimba conținutul, se vor crea și își vor înceta existența în funcție de voința declarată a titularului lor.

3. Supraviețuirea afectațiunii după decesul titularului masei patrimoniale

În cazul unor mase patrimoniale de afectațiune, este esențial faptul că subordonarea acestora unui anumit scop prevalează legăturii pe care o au cu titularul lor. Aceasta este explicația pentru care, spre deosebire de patrimoniu, care este inalienabil, masele patrimoniale de afectațiune se pot desprinde de patrimoniul titularului lor. Transferul maselor patrimoniale este posibil doar în cazurile prevăzute de lege, când se consideră că legătura maselor patrimoniale cu titularul lor cedează scopului pentru a cărui realizare au fost constituite¹².

De principiu, masele patrimoniale sunt fracțiuni de patrimoniu intim legate de persoana titularului care le stabilește afectațiunea, astfel că acestea trebuie să dispară atunci când încetează să existe cel care a avut interes în existența lor, cel care îndeplinea afectațiunea.

Apare firesc întrebarea dacă poate supraviețui o masă patrimonială prin menținerea în stare latentă a unei afectațiuni, deși titularul acesteia a încetat din viață. În discuție, este vorba despre continuarea existenței acelei mase patrimoniale în patrimoniul moștenitorului

---

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ A se vedea V. Stoica, *op. cit.*, p. 54-57 și 61-63; I. Lulă, *Unele probleme privind noțiunea de patrimoniu*, în *Dreptul nr. 1/1998*, p. 15-18.

¹² Cesiunea este posibilă doar în cazurile prevăzute de expres de lege, cum este situația înstrăinării praxisului medical. Conform art. 5 din Ordinul nr. 1322/2006 privind aprobarea normelor de stabilire a criteriilor și metodologiei de preluare a activității unui praxis existent „Obiectul preluării activității unui praxis îl reprezintă patrimoniul de afectațiune profesională. Modalitățile de preluare a activității unui praxis pot fi: a) vânzarea cu îndeplinirea condițiilor prevăzute la titlul III din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății; b) schimbul; c) donația, legatul, făcute în condițiile Codului civil (art. 800 și urm.); d) locațiunea (art. 1.410-1.490 C. civ.), comodatul (art. 1.560-1.575 C. civ.), uzufructul (art. 517-564 C. civ.); e) aportul la capitalul social”. În sensul că, în cazul transmiterii patrimoniului de afectațiune profesională; masa patrimonială este considerată un bun incorporeal, a se vedea V. Stoica, *Noțiunea de bun incorporeal în dreptul civil român*, în *Revista română de drept privat nr. 3/2017*, p. 50.

legal sau testamentar. Dacă atât crearea, cât și funcționarea patrimoniilor de afecțiune trebuie autorizată și reglementată, înseamnă că nici transmiterea lor prin succesiune nu ar posibilă dacă nu ar exista o normă care să o admită.

3.1. Lichidarea pasivului succesoral în cazul transmiterii pe cale succesorală a unui patrimoniu nedivizat.

Transmiterea pe cale succesorală a patrimoniului nedivizat pune problema lichidării pasivului succesoral.

Procedural, Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995 reglementează, în art. 119-130, modalitatea în care se realizează lichidarea pasivului în cadrul procedurii succesorală de către notarul public sau sub supravegherea notarului public.

Art. 121 din Legea nr. 36/1995 prevede că lichidarea pasivului se face de către notarul public investit cu dezbateră procedurii succesorală sau de către o altă persoană sub supravegherea acestuia, ori de câte ori în masa succesorală este dovedit un pasiv exigibil.

Regulamentul de aplicare a Legii nr. 36/1995 aduce precizări de detaliu acestei proceduri, în cuprinsul art. 260-266. Art. 260 alin. (1) din Regulament prevede expres că notarul public declanșează procedura lichidării pasivului succesoral numai la cererea și cu acordul tuturor moștenitorilor.

Lichidatorul care lucrează sub supravegherea notarului public poate fi persoana desemnată de către defunct prin testament, de către moștenitori (putând fi unul dintre aceștia sau un terț) ori, dacă nu se înțelege, de către instanță.

În termen de 3 luni de la deschiderea procedurii succesorală notariale, notarul va întocmi un tabel al creditorilor, în care precizează creanțele exigibile și identifică creditorii. După întocmirea tabelului, notarul public va emite, obligatoriu, un certificat succesoral de lichidare. Acest certificat este prealabil certificatului de moștenitor și va cuprinde, pe lângă masa succesorală compusă din activ și pasiv, moștenitorii și cotele ce le revin, precum și acordul lor cu privire la modul de lichidare a pasivului succesoral, numirea lichidatorului și termenul de finalizare a procedurii. Notarul public va indica în certificatul succesoral de lichidare și ordinea de preferință a creditorilor. Procedura lichidării pasivului succesoral nu trebuie să depășească termenul de un an calendaristic, dar, cu acordul moștenitorilor, termenul poate fi prelungit. Certificatul de moștenitor va fi eliberat de către notarul public după finalizarea lichidării și va menționa doar activul net rămas după lichidare. Abia după eliberarea certificatului de moștenitor va avea loc partajul succesoral între moștenitori.

În situația în care moștenitorii nu solicită lichidarea, pasivul succesoral se transmite moștenitorilor, fiind consemnat în certificatul de moștenitor. Moștenitorii acceptanți vor plăti pasivul în limita activului pe care îl dobândesc prin moștenire. Ca urmare, în toate cazurile, plata pasivului succesoral se va face în limita activului. Înseamnă oare aceasta că pentru plata pasivului se pot folosi doar bunurile din activul succesoral? Cu alte cuvinte, ar putea moștenitorii să dispună în interes propriu de bunurile din activul succesoral înainte de lichidarea pasivului?

Interpretarea strictă a obligației de a contribui la plata datoriilor și sarcinilor moștenirii proporțional cu cota succesorală ce îi revine fiecăruia, prevăzută de art. 1.155 alin. (1)

C. civ.¹³, trimite doar la cuantumul în care trebuie plătit pasivul de către moștenitorii acceptanți, nu la elementele concrete de activ din care se face plata. Însă, dispozițiile art. 1.155 alin. (2)¹⁴ și 1.156 alin. (1) C. civ.¹⁵ prevăd o segregare a creditorilor succesoral și creditorilor personali ai moștenitorilor, până la partaj. Aceștia nu vin în concurs unii cu alții asupra bunurilor succesoriale, fapt care se explică prin aceea că patrimoniul sau fracțiunea din patrimoniul succesoral care se transmite moștenitorilor va funcționa ca o diviziune distinctă în patrimoniul moștenitorilor pentru a permite lichidarea pasivului succesoral din bunurile succesoriale. Dacă aceste bunuri nu sunt suficiente, pasivul succesoral nu va putea fi plătit din bunurile moștenitorului, ci va rămâne nelichidat.

Art. 1.155 alin. (2) C. civ. prevede că, înainte de partajul succesoral, creditorii ale căror creanțe provin din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii ori s-au născut înainte de deschiderea moștenirii pot cere să fie plătiți din bunurile aflate în indiviziune. Observăm că textul are în vedere două categorii de creanțe ale creditorilor succesoral: unele care se nasc după deces și care sunt legate de conservarea și administrarea bunurilor succesoriale (nu sunt creanțele defunctului, ci sunt creanțele succesiunii), și altele, reprezentate de toate creanțele defunctului născute înaintea decesului. Înainte de partaj, aceste creanțe nu vor fi plătite din bunurile moștenitorilor, ci doar din bunurile succesoriale aflate în indiviziune.

În ceea ce îi privește pe creditorii personali, art. 1.156 alin. (1) C. civ. le interzice să urmărească înainte de partaj partea moștenitorului din bunurile moștenirii. Creditorii personali ai moștenitorilor pot cere partajul în numele debitorului lor, pot pretinde să fie prezenți la partajul prin bună învoială sau pot să intervină în procesul de partaj [art. 1.156 alin. (2) C. civ.]¹⁶. Până la lichidarea pasivului succesoral, masa patrimonială reprezentată de bunurile succesiunii reprezintă o diviziune distinctă în patrimoniul moștenitorului, independent de realizarea partajului.

Din interpretarea coroborată a celor două texte, rezultă că nu sunt excluse actele de dispoziție ale moștenitorilor asupra bunurilor indivize înainte de partaj, dar sunt permise doar dacă nu afectează drepturile creditorilor succesoral. Până la partaj, bunurile succesoriale servesc acestui scop special care constă în lichidarea pasivului succesoral. Vor fi permise acte de dispoziție asupra bunurilor succesoriale numai dacă plata pasivului succesoral nu este afectată. Aceasta, deoarece, până la partaj, un pasiv succesoral neplătit nu va putea fi acoperit din bunurile proprii ale moștenitorilor. Până la partaj, între bunurile moștenirii și bunurile moștenitorilor există o etanșeitate care nu permite concursul

---

¹³ (1) Moștenitorii universali și cu titlu universal contribuie la plata datoriilor și sarcinilor moștenirii proporțional cu cota succesorală ce îi revine fiecăruia.

¹⁴ (2) Înainte de partajul succesoral, creditorii ale căror creanțe provin din conservarea sau din administrarea bunurilor moștenirii ori s-au născut înainte de deschiderea moștenirii pot cere să fie plătiți din bunurile aflate în indiviziune. De asemenea, ei pot solicita executarea silită asupra acestor bunuri.

¹⁵ (1) Înainte de partajul succesoral, creditorii personali ai unui moștenitor nu pot urmări partea acestuia din bunurile moștenirii.

¹⁶ Art. 1.156 alin. (2) C. civ. Creditorii personali ai moștenitorilor și orice persoană ce justifică un interes legitim pot să ceară partajul în numele debitorului lor, pot pretinde să fie prezenți la partajul prin bună învoială sau pot să intervină în procesul de partaj.

creditorilor. Bunurile rămase după lichidarea pasivului succesoral vor fuziona cu cele existente în activul personal al moștenitorului. Dacă bunurile succesiunii sunt insuficiente pentru acoperirea pasivului, acesta nu va putea fi lichidat prin contribuția bunurilor proprii ale moștenitorului.

În situația în care moștenitorii nu solicită lichidarea pasivului cu ocazia dezbaterii succesiunii, iar partajul are loc înainte de lichidarea pasivului succesoral, bunurile moștenite vor continua să reprezinte o masă patrimonială distinctă în patrimoniul moștenitorilor, în care va funcționa regula preferinței între creditorii în concurs.

Potrivit art. 1.156 alin. (5) C. civ.¹⁷, din bunurile moștenirii atribuite la partaj și cele care le iau locul în urma subrogației vor fi plățiți cu preferință creditorii moștenirii față de creditorii personali. După partaj, regula preferinței ia locul regulii etanșeității, însă va privi doar bunurile transmise prin moștenire. Cu alte cuvinte, dacă bunurile transmise prin succesiune și cele care le iau locul prin subrogație nu sunt suficiente pentru acoperirea pasivului succesiunii, creditorii succesiunii nu vor putea urmări în subsidiar bunurile moștenitorului. Însă, creditorii succesiunii pot ataca actele frauduloase ale moștenitorului prin care a fost micșorat activul succesoral. După partaj, creditorii personali ai moștenitorului vor putea urmări bunurile din activul succesoral numai după ce pasivul succesoral a fost lichidat. Numai în urma lichidării pasivului se produce contopirea activului net al succesiunii în patrimoniul moștenitorului.

3.2. Lichidarea pasivului succesoral în cazul transmiterii pe cale succesorală a unui patrimoniu divizat în patrimonii de afecțaiune

În ceea ce privește transmiterea unui patrimoniu divizat în mase patrimoniale de afecțaiune, încetarea existenței masei patrimoniale de afecțaiune la decesul titularului pune problema lichidării sale, a stabilirii activului net în urma plății pasivului către creditorii acelei mase patrimoniale. După deschiderea moștenirii (data decesului), masa patrimonială de afecțaiune intră într-o stare latentă, continuând să existe ca fracțiune distinctă în masa succesorală. Aceasta fie va fi lichidată de către moștenitori, ceea ce presupune plata pasivului în limitele activului acelei mase patrimoniale, fie va continua să existe, fiind transmisă în indiviziune moștenitorilor, putând fi atribuită prin partaj unuia dintre aceștia. Transmiterea masei patrimoniale specializate, profesionale sau economice, cu activul și pasivul corelativ, către un singur moștenitor, prin partaj, presupune conceperea sa ca bun unic, incorporeal, ca element de activ patrimonial.

În doctrină, se consideră că atunci când un patrimoniu se transmite în stare divizată moștenitorilor, odată ce a încetat cauza care a determinat nașterea diviziunilor patrimoniale și le-a gestionat întreaga existență, încetează și cadrul legal care le-a fost aplicabil. După deces, încetând cauza afectării, dar și personalitatea titularului masei patrimoniale, dreptul

---

¹⁷ Art. 1.156 alin. (5) C. civ. Din bunurile moștenirii atribuite la partaj, precum și din cele care le iau locul în patrimoniul moștenitorului, creditorii moștenirii vor fi plățiți cu preferință față de creditorii personali ai moștenitorului.

de a dispune de activul patrimonial nu este liber. Masa patrimonială de afecțiune nu se transformă prin deces într-o masă patrimonială ordinară, ci, dimpotrivă, se găsește din acel moment într-o situație tranzitorie, care urmărește un singur obiectiv, lichidarea. Moștenitorii nu mai pot dispune de elementele de activ ale acestei mase patrimoniale, mai întâi pentru că nu mai pot satisface scopul urmărit, iar apoi, pentru că destinația acestor elemente de activ este alta, anume plata pasivului. Pasivul patrimonial este unul specific fiecărei mase patrimoniale, iar creditorii fiecăreia trebuie plătiți cu prioritate¹⁸.

În ceea ce ne privește, nu excludem dreptul moștenitorului de a dispune de elementele de activ ale masei patrimoniale după deces, deoarece atât timp cât masa patrimonială nu este încă lichidată, la nivelul masei patrimoniale operează subrogația reală cu titlu universal. Doar că, aceste acte de dispoziție nu sunt posibile decât dacă urmăresc o altă afecțiune, anume lichidarea.

De cele mai multe ori, constituirea patrimoniului de afecțiune este condiționată de o calitate specială a titularului său, profesională (în cazul patrimoniilor de afecțiune profesională) ori de natură economică sau antreprenorială (patrimoniile entităților care desfășoară activitate economică și sunt lipsite de personalitate juridică). Așa încât, numai dacă moștenitorii ar îndeplini condițiile de preluare a patrimoniului de afecțiune ar putea încheia alte acte juridice de dispoziție decât cele pe care le presupune lichidarea, dar numai cu condiția de a nu prejudicia creditorii patrimoniilor de afecțiune.

De remarcat că, în cazul lichidării patrimoniilor de afecțiune profesională, bunurile acestor patrimonii servesc exclusiv plății creanțelor specializate, iar nu plății creditorilor succesoralii generali. Dacă aceste bunuri nu sunt suficiente, pasivul profesional va rămâne nelichidat, fără ca acei creditori neplătiți să se poată îndrepta asupra restului bunurilor succesorale. Principiul etanșeității, specific masei patrimoniale de afecțiune profesională, va funcționa și după decesul titularului lor.

Spre deosebire de masele patrimoniale de afecțiune profesională, în cazul celor de afecțiune economică, plata pasivului urmează regula subsidiarității, nu pe cea a etanșeității. Creditorii acestor minipatrimonii vor fi plătiți din activul patrimonial al acestor mase și, în subsidiar, din celelalte bunuri succesorale. Nici unii, nici alții nu pot urmări bunurile proprii ale moștenitorilor.

Similar situației lichidării succesorale a pasivului patrimoniului nedivizat transmis moștenitorilor, și în cazul patrimoniului divizat în mase patrimoniale, lichidarea pasivului cu ocazia dezbaterii moștenirii este o procedură facultativă.

Dacă moștenitorii nu solicită lichidarea cu ocazia dezbaterii succesiunii, masele patrimoniale specializate se vor transmite în indiviziune, fiecare moștenitor având o cotă-parte din activul și, respectiv, pasivul specializat. Lichidarea pasivului va fi realizată de către moștenitori urmând regula etanșeității sau subsidiarității, fiind supuse partajului doar bunurile rămase în activul net. După plata pasivului, activul net devine nespecializat și se contopește cu activul patrimonial al moștenitorului.

---

¹⁸ A se vedea D. Isache, *Lichidarea voluntară a succesiunii*, Editura Solomon, București, 2021, p. 278-279.

Legea prevede expres posibilitatea transmiterii unor patrimonii profesionale sau economice specializate, fără lichidare, tocmai în vederea continuării existenței lor după decesul titularului.

Două asemenea situații de excepție ni se par interesante, nu numai prin această notă comună, ci și prin ceea ce le diferențiază. Este vorba, pe de o parte, de transmiterea *mortis causa* a praxisului medical și, pe de altă parte, de transmiterea patrimoniilor de afecțiune constituite pentru activitatea entităților fără personalitate juridică de tipul întreprinderii individuale.

4. Transmiterea praxisului medical prin deces

Potrivit art. 73 alin. (3) din Legea privind reforma în domeniul sănătății nr. 95/2006¹⁹, „Preluarea activității unui praxis existent de către un alt medic de familie, în condițiile încetării activității medicului titular, se face prin transmiterea patrimoniului de afecțiune profesională deținut către medicul care preia praxisul. Noul deținător va aduce la cunoștință autorităților de sănătate publică teritoriale, caselor de asigurări de sănătate, respectiv pacienților, preluarea praxisului. Criteriile și metodologia de preluare se stabilesc prin norme aprobate prin ordin al ministrului sănătății”. Textul se referă la încetarea activității medicului titular, posibilă atât în timpul vieții (prin pensionare, schimbarea activității înainte de pensionare ori schimbarea domiciliului), cât și prin deces. În cazul decesului medicului titular, praxisul medical se transmite moștenitorilor.

Ordinul ministrului sănătății publice nr. 1322 din 2006 privind aprobarea normelor de stabilire a criteriilor și metodologiei de preluare a activității unui praxis existent²⁰ stabilește, în art. 1, că praxisul de medicină de familie (praxis) reunește patrimoniul de afecțiune profesională, infrastructura cabinetului și clientela reprezentată de pacienți și alți beneficiari ai serviciilor oferite de cabinet. Infrastructura praxisului este reprezentată de spațiul sau imobilul în care își desfășoară activitatea cabinetul, cu anexele și terenul aferent. Asupra imobilului ce reprezintă infrastructura, medicul specialist în medicina de familie poate avea un drept de proprietate sau un drept de folosință.

Deși, din cuprinsul acestei dispoziții legale, ar părea că praxisul este alcătuit din infrastructură, clientela și patrimoniu de afecțiune, în realitate, infrastructura și clientela sunt componente ale patrimoniului de afecțiune. Fiecare dintre acestea are o valoare pecuniară proprie, care se reflectă în valoarea patrimoniului de afecțiune. Dreptul la clientela dobândește el însuși valoare patrimonială distinctă de cea a celorlalte elemente ale patrimoniului de afecțiune, însă nu poate fi înstrăinat de sine stătător, ci doar în cadrul praxisului. Evaluarea dreptului asupra clientelei este importantă pentru evaluarea praxisului ca întreg, fiind reprezentată de veniturile obținute de medicul de familie din partea Casei de asigurări, în funcție de numărul de pacienți înregistrați pe lista sa. Medicii de familie sunt

---

¹⁹ Republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 652 din 28 august 2015.

²⁰ Publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 929 din 16 noiembrie 2006.

remunerați în baza contractelor încheiate cu Casa de Asigurări, în care se prevede remunerarea direct proporțională cu numărul de pacienți, adică plata per pacient, cât și plata pentru serviciile prestate.

Art. 5 din Ordinul nr. 1322/2006 prevede că obiectul preluării activității unui praxis îl reprezintă patrimoniul de afecțiune profesională. Praxisul este chiar patrimoniul de afecțiune profesională. Această preluare este posibilă atât prin acte *inter vivos*, dintre cele enumerate de art. 5 (vânzare, schimb, donație, aport la capitalul social, locațiune), cât și prin acte *mortis causa* (același articol prevede doar legatul).

Însă, nu numai moștenirea testamentară este un mod de transmitere a praxisului medical, ci și moștenirea legală. Dispozițiile art. 17 din același Ordin prevăd expres că, în cazul decesului titularului cabinetului cu un singur medic, preluarea activității se face: a) de către moștenitorii legali dacă cel puțin unul dintre aceștia îndeplinește condițiile prevăzute la art. 6 (adică este medic specialist în medicină de familie); b) de către moștenitorii legali, chiar dacă nu îndeplinesc condițiile prevăzute la art. 6, cu condiția ca în termen de 1 an să înstrăineze praxisul unui medic specialist în medicina de familie, iar până la data înstrăinării să decidă angajarea unui medic de familie înlocuitor pe o perioadă determinată. Se observă că principala preocupare a legiuitorului a fost aceea de a-l obliga pe cel care preia patrimoniul de afecțiune medicală să asigure continuitatea serviciilor medicale către pacienții care au beneficiat de serviciile medicului defunct.

Aceasta este și explicația pentru care, dacă, la expirarea termenului de un an prevăzut de lege, moștenitorul care a primit praxisul nu poate găsi un medic specialist care să îl preia, autoritățile locale, în colaborare cu autoritățile de sănătate publică la care este înregistrat cabinetul, vor întreprinde toate demersurile pentru a înființa un nou cabinet de medicină de familie de către un nou titular.

Aceeași obligație o au autoritățile locale în colaborare cu autoritățile de sănătate publică la care este înregistrat cabinetul și în situația în care medicul specialist defunct nu are moștenitori legali, adică în cazul unei moșteniri vacante. Unitatea administrativ-teritorială care preia moștenirea vacantă dobândește întregul activ patrimonial succesoral, în care o fracțiune este reprezentată de praxisul medical. Unitatea administrativ-teritorială va face demersurile pentru a înființa un nou cabinet de medicină de familie de către un nou titular. Și în acest caz, pentru o perioadă de maxim un an, activitatea poate fi preluată de către un medic de familie înlocuitor.

Concluzia care se desprinde este aceea că praxisul medical nu este lichidat la decesul medicului specialist în medicina de familie. Rațiunea pentru care acest patrimoniu de afecțiune nu este lichidat cu ocazia dezbaterii succesiunii este aceea de a fi transmis moștenitorului, condiționat de continuarea activității, fie de către moștenitor, dacă îndeplinește condițiile legale de preluare, fie de către un terț care îndeplinește aceste condiții, căruia moștenitorul îi va transmite praxisul.

Dacă doar unul dintre moștenitori îndeplinește condițiile prevăzute de art. 6 din Ordinul nr. 1322/2006, acesta va prelua activitatea cabinetului, cu condiția de a nu fi titular al mai multor cabinete de familie, așa cum rezultă din art. 70 din Legea nr. 95/2006.

Nefiind supusă lichidării, masa patrimonială de afecțiune se transmite ca un bun incorporal unic, numai astfel putând fi realizat partajul între moștenitori, atunci când doar unul dintre aceștia întrunește condițiile prevăzute de lege pentru continuarea activității. Fiind privită ca un bun incorporal, nici cu ocazia partajului masa patrimonială de afecțiune nu va fi supusă lichidării. Prin urmare, atunci când se pune problema transmiterii patrimoniului de afecțiune, fie prin moștenire, legală sau testamentară, fie prin acte între vii, acesta este considerat un bun incorporal unic, deși este o masă patrimonială formată din activ și pasiv. Praxisului medical se transmite moștenitorului acceptant sau, dacă sunt mai mulți moștenitori, se va transmite în indiviziune acestora, urmând a fi atribuit prin partaj acelui moștenitor care îndeplinește condițiile pentru continuarea activității profesionale sau înstrăinat unei terțe persoane. Nu este posibil ca la partaj doar activul să fie atribuit unui moștenitor, iar pasivul să rămână divizat pe cote, ci masa de afecțiune va funcționa ca un bun unic. Altfel, ar însemna că moștenitorii obligați să lichideze pasivul să se folosească în acest scop de bunurile lor proprii, nu de cele de afecțiune.

Dacă transmiterea praxisului nu este posibilă, la expirarea termenului de un an, lichidarea va fi obligatorie, deoarece unitatea administrativ-teritorială trebuie să întreprindă demersurile necesare pentru a înființa un nou cabinet de medicină de familie.

Ficțiunea considerării patrimoniului profesional ca bun unic incorporal, care își păstrează afecțiunea, este necesară și justificată prin faptul că afecțiunea masei patrimoniale supraviețuiește defunctului, în scopul de a asigura continuitatea serviciilor medicale. Clientela și contractele de servicii medicale însoțesc infrastructura și se transmit celui care are calitatea de a desfășura activitatea medicală. Putem spune că patrimoniul de afecțiune își caută titularul după deces și așa se explică de ce poate exista în stare latentă o perioadă de maxim un an în patrimoniul celui moștenitor care nu întrunește condițiile legale pentru a continua activitatea. Acesta din urmă este obligat să îl transfere unei persoane fizice sau juridice care desfășoară această activitate medicală ori să angajeze, în această perioadă, un medic specialist. Supraviețuirea masei patrimoniale după deces se justifică prin necesitatea continuării afecțiunii de către un alt specialist.

Lichidarea masei patrimoniale de afecțiune are totuși loc dacă, la expirarea termenului de un an, moștenitorului legal nu reușește să transfere praxisul unui terț care întrunește condițiile legale pentru preluare. După acest termen, moștenitorul decede din dreptul de a valorifica el însuși patrimoniul de afecțiune.

De aceea, în procedura dezbaterii succesoriale, notarul instrumentator trebuie să se asigure că cel puțin unul dintre moștenitorii acceptanți întrunește cerințele prevăzute la art. 6 din Ordinul nr. 1322/2006. În caz contrar, va consemna în certificatul de moștenitor transmiterea patrimoniului de afecțiune medicală moștenitorului sau, în indiviziune, moștenitorilor acceptanți, condiționată de înstrăinarea acestuia, în termen de un an, către un terț care este medic specialist în medicina de familie, precum și faptul că neîndeplinirea acestei condiții va atrage obligativitatea lichidării acestui patrimoniu.

La expirarea termenului de un an, lichidarea patrimoniului de afecțiune devine obligatorie pentru moștenitor, având în vedere că nicio preluare a acestui patrimoniu nu

mai este admisă. Acest moment declanșează lichidarea patrimoniului de afecțaiune și marchează încetarea de drept a contractelor derulate de medicul defunct cu Casa de asigurări cu privire la pacienții săi, urmând ca aceștia să fie redistribuiți unui alt medic specialist în medicina de familie. Ca urmare, continuarea existenței patrimoniului de afecțaiune nu mai este justificată și nici nu mai este posibilă. Afecțaiunea dispore odată cu dispariția din patrimoniul de afecțaiune profesională a dreptului la clientelă.

Moștenitorul este obligat să lichideze această masă patrimonială, ținând cont de regula etanșeității, care guvernează plata creditorilor profesionali. Aceștia, potrivit art. 2.324 alin. (4) C. civ., nu pot urmări decât bunurile cuprinse în masa de afecțaiune profesională, ceea ce presupune plata pasivului doar din bunurile de afecțaiune cuprinse în această masă. Bunurile rămase în urma lichidării se vor contopi cu activul personal al moștenitorului, sau, dacă sunt mai mulți moștenitori, vor putea fi partajate.

Dacă patrimoniul de afecțaiune profesională medicală nu va fi lichidat la expirarea termenului de un an, va continua să existe ca o masă patrimonială în patrimoniul moștenitorului lipsită de afecțaiune. Ca urmare, nu pot fi încheiate acte juridice asupra sa și nici cu privire la bunurile componente decât dacă urmăresc lichidarea. Bunurile din această masă patrimonială servesc în mod exclusiv satisfacerii creditorilor profesionali ai defunctului. Lichidarea praxisului și plata pasivului este necesară, deoarece pot exista alte obligații ale defunctului legate de activitatea medicală, care trebuie plătite din activul aceluia praxis.

În considerarea celor precizate, apreciem că este necesară identificarea distinctă, în cuprinsul certificatului de moștenitor, a bunurilor care compun patrimoniul de afecțaiune profesională, precum și a pasivului profesional declarat, atunci când creditorii s-au înregistrat în Registrul național al creditorilor succesoralii, precum și obligația moștenitorului de a proceda la lichidarea patrimoniului de afecțaiune în termen de un an de la deschiderea moștenirii, dacă în acest interval patrimoniul de afecțaiune nu a fost transmis unui medic specialist. Bunurile cuprinse în patrimoniul de afecțaiune vor putea fi înscrise în cartea funciară pe numele moștenitorului, cu titlu de moștenire, urmând a fi notată apartenența lor la patrimoniul de afecțaiune.

Imobilele care au aparținut în proprietate defunctului și au făcut parte din patrimoniul său de afecțaiune, rămase după lichidare, vor putea fi vândute cu respectarea art. 10 alin. (2) din Ordonanța de urgență nr. 68/2008 privind vânzarea spațiilor proprietate privată a statului sau a unităților administrativ-teritoriale cu destinația de cabinete medicale, precum și a spațiilor în care se desfășoară activități conexe actului medical²¹. Conform acestor dispoziții legale, spațiile dobândite în temeiul acestei ordonanțe nu pot fi înstrăinate, închiriate sau folosite pentru alte activități în afara celor medicale sau conexe, respectând dreptul de preempțiune prevăzut de art. 28 al aceleiași ordonanțe²².

---

²¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 428 din 6 iunie 2008.

²² Art. 28 Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 68/2008, prevede că „(1) Înstrăinarea prin vânzare a spațiilor și a terenurilor dobândite în condițiile prezentei ordonanțe de urgență se poate face prin exercitarea dreptului de preempțiune. (2) Dreptul de preempțiune la înstrăinarea imobilelor prevăzute la alin. (1) revine doar coproprietarilor, dacă este cazul, și apoi proprietarilor vecini care au calitatea prevăzută la art. 3 alin. (1) și se exercită prin Colegiul Medicilor din România, Colegiul Medicilor Dentiști din România sau Colegiul Farmaciștilor din România, după caz. (3) Proprietarul spațiului și terenului care urmează să fie vândute este obligat să

Sub sancțiunea nulității relative, vânzarea imobilelor care au fost dobândite în temeiul acestei ordonanțe trebuie să respecte dreptul de preempțiune al coproprietarilor și al proprietarilor vecini (în această ordine) și se exercită prin intermediul Colegiului medicilor din România. Acest drept trebuie exercitat în termen de 30 de zile de la data la care preempții sunt notificați despre vânzare, Dacă cei îndreptățiți nu își exercită dreptul de preempțiune, atunci vânzarea este liberă, cu condiția ca prețul de vânzare să nu fie mai mic decât cel stipulat în notificarea pentru exercitarea preempțiunii.

5. Transmiterea prin deces a patrimoniilor de afecțiune reglementate de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale²³ reglementează modul de organizare și de desfășurare a activităților economice de către entități lipsite de personalitate juridică. Este vorba despre persoana fizică autorizată, întreprinderea individuală și întreprinderea familială. Dintre acestea, în cazul primelor două, respectiv al persoanei fizice autorizate și al întreprinderii individuale, patrimoniul îl constituie o fracțiune cuprinsă în patrimoniul persoanei fizice, care primește afecțiunea specială de a desfășura o anumită activitate economică. În cazul celei de-a treia, patrimoniul de afecțiune este un co-patrimoniu, format din fracțiunile care au aceeași afecțiune economică în fiecare dintre patrimoniile titularilor care sunt membri ai întreprinderii individuale.

Art. 2 lit. j) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008 prevede că patrimoniul de afecțiune este o masă patrimonială în cadrul patrimoniului întreprinzătorului, constituit din totalitatea drepturilor și obligațiilor afectate exercitării unei activități economice. Actul care constată formal existența patrimoniului de afecțiune este declarația scrisă ori acordul de constituire. Observăm că, spre deosebire de formularea anterioară a acestui articol²⁴, în mod just, din patrimoniul de afecțiune au fost excluse bunurile la care se referă drepturile și obligațiile întreprinzătorului. Patrimoniul reprezintă o realitate intelectuală,

---

încunoștințeze Colegiul Medicilor din România, Colegiul Medicilor Dentiști din România sau Colegiul Farmaciștilor din România, după caz, iar acesta va comunica în scris, prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire, persoanelor prevăzute la alin. (2) despre intenția de vânzare și preț, în termen de cel mult 15 zile de la data când a fost încunoștințat. (4) În termen de cel mult 15 zile, colegiile prevăzute la alin. (3) afișează intenția și prețul de vânzare pe site-urile proprii și la sediul primăriei în a cărei rază se află spațiul medical ce urmează să fie vândut. (5) Titularii dreptului de preempțiune sunt obligați să se pronunțe asupra exercitării acestuia în termen de 30 de zile de la data primirii comunicării. (6) În situația în care la împlinirea termenului prevăzut la alin. (5) titularii dreptului de preempțiune nu au comunicat intenția lor de a cumpăra bunurile prevăzute la alin. (1), dreptul de preempțiune se consideră stins, iar spațiul medical și terenul aferent se vând liber. (7) În cazul în care bunurile se vând liber, proprietarul spațiului și terenului care urmează să fie vândute nu le va putea vinde la un preț mai mic decât cel oferit titularilor dreptului de preempțiune”.

²³ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 328 din 25 aprilie 2008.

²⁴ Modificarea a avut loc prin Legea nr. 182/2016 care a aprobat Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 828 din 19 octombrie 2016.

abstractă, astfel că este firesc ca în cuprinsul său să intre doar elemente intelectuale, adică drepturi și obligații patrimoniale, nicidecum bunurile care fac obiectul acestor drepturi. Apoi, dacă în cuprinsul patrimoniului ar intra atât drepturile, cât și obiectul asupra cărora acestea poartă, ar însemna ca, din punct de vedere valoric, activul patrimonial să se dubleze, fapt ce nu corespunde realității.

În cadrul unei persoane fizice autorizate (PFA) își desfășoară activitatea persoana fizică titulară care este autorizată să funcționeze ca PFA, singură sau împreună cu maxim trei persoane angajate, însă patrimoniul de afecțiune este doar al persoanei fizice titulare.

Art. 20 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008 consacră principiul subsidiarității în ceea ce privește răspunderea față de creditorii întreprinzătorului, în sensul că, în primul rând, titularul persoanei fizice autorizate răspunde pentru obligațiile asumate în exploatarea întreprinderii economice cu bunurile din patrimoniul de afecțiune. Dacă acestea nu sunt suficiente pentru satisfacerea creanțelor, pot fi urmărite și celelalte bunuri ale debitorului, fiind aplicabile dispozițiile art. 31, 32 și art. 2.324 alin. (3) C. civ.

Și în cazul întreprinderii individuale (ÎI), patrimoniul de afecțiune este o masă patrimonială în cadrul patrimoniului persoanei fizice titulare a întreprinderii individuale, chiar în condițiile în care aceasta are mai mulți angajați (maxim opt). Același principiu al subsidiarității, care se aplică în cazul persoanei fizice autorizate, caracterizează, potrivit art. 26 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008, și răspunderea debitorului titular al unei întreprinderi individuale.

Potrivit art. 27 alin. (1) lit. a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 44/2008, întreprinzătorul persoană fizică, titular al unei întreprinderi individuale, își încetează activitatea, printre altele, prin deces (acesta fiind doar una dintre cauzele de încetare, la care înțelegem să ne referim). În această situație, potrivit art. 27 alin. (3), moștenitorii pot continua întreprinderea, dacă își manifestă voința în acest sens, printr-o declarație autentică, în termen de 6 luni de la data dezbaterii succesiunii. Când sunt mai mulți moștenitori, aceștia își vor desemna un reprezentant, în vederea continuării activității economice ca întreprindere individuală. Activitatea va putea fi continuată sub aceeași firmă, cu obligația de a preciza calitatea de succesori.

Textul art. 27 alin. (3) din această reglementare necesită unele clarificări.

Mai întâi, este vorba despre posibilitatea moștenitorilor de a continua activitatea întreprinzătorului și despre manifestarea expresă de voință a acestora în termen de 6 luni de la data dezbaterii succesiunii. Aceasta înseamnă că numai dacă toți moștenitorii sunt de acord să renunțe la termenul de 6 luni de opțiune pentru continuarea activității se va proceda la lichidarea patrimoniului de afecțiune. Altfel, patrimoniul de afecțiune nu va fi supus lichidării decât dacă termenul de 6 luni expiră fără ca un moștenitor interesat să decidă continuarea activității. Prevederea unui termen de 6 luni în care moștenitorii pot decide dacă preiau patrimoniul de afecțiune ridică unele probleme legate de continuarea activității atunci când moștenitorii amână dezbaterii succesiunii.

Patrimoniul de afecțiune va fi inclus în masa succesorală și va fi transmis în indiviziune moștenitorilor, fiind privit, fictiv, ca un bun incorporeal unic. Moștenitorul interesat să

continue activitatea va putea solicita partajul și în cadrul termenului de 6 luni de la dezbateră moștenirii prin includerea în lotul său a patrimoniului de afecțiune economică. Dreptul de a cere partajul este suspendat pe o perioadă de 6 luni numai dacă moștenitorii nu cad de acord ca patrimoniul de afecțiune să fie preluat de unul dintre aceștia în vederea continuării activității.

Lichidarea va fi posibilă și după partaj, chiar în cadrul termenului de 6 luni de la dezbateră, dacă moștenitorul care solicită să i se atribuie patrimoniul economic nu mai dorește continuarea activității, iar toți ceilalți moștenitori sunt de acord. Având în vedere că plata pasivului este posibilă doar în limitele activului dobândit, creditorii succesoralii, inclusiv ai patrimoniului de afecțiune, vor fi plătiți din activul succesoral, iar nu din bunurile proprii ale moștenitorului. Creditorii masei patrimoniale de afecțiune vor fi satisfăcuți cu prioritate din bunurile incluse în acea masă de afecțiune și în subsidiar cu celelalte bunuri din masa succesorală, fără a fi afectate bunurile proprii ale moștenitorului.

Scurte concluzii. În cazul transmiterii *mortis causa* a unor patrimonii de afecțiune profesională (un praxis medical) ori a unui patrimoniu de afecțiune al întreprinderii (care nu se constituie ca persoană juridică), este esențial faptul că acestea se transmit la moștenitori ca un întreg, nelichidate, putând fi considerate un simplu bun inclus în masa succesorală și care poate fi atribuit prin partaj. Existența lor după deces este justificată de asigurarea condițiilor necesare continuării activității. În această etapă tranzitorie, masa patrimonială nu are un titular adecvat, ci un titular care doar conservă patrimoniul, pentru a face posibilă continuarea afecțiunii. La expirarea perioadei de tranziție, moștenitorii decad din dreptul de a prelua aceste patrimonii de afecțiune ori din dreptul de a le valorifica. Acesta este momentul când lichidarea devine necesară și va sta în puterea moștenitorului, în calitate sa de titular al patrimoniului de afecțiune, să execute obligațiile debitorului defunct din activul masei patrimoniale specializate.

